

'Etalage van de vrije wereld' zoekt zelfbeeld

Berlinale 2010

Achtergrond - 17 februari 2010

De Berlinale viert zichzelf dit jaar. In 1951 was het filmfestival door de Amerikaanse bezettingsmacht opgezet als *Schaufenster der freien Welt*. Oost-Duitsers werden gelokt met speciale kortingen op de kaartjes. De zestigste editie die deze week plaatsvindt, gaat gepaard met menig nostalgische terugblik in tekst, foto en film op de gedeelde stad.

Spannend was het op de Berlinale toen steracteur Peter Ustinov naar de Russische soldaten aan de sectorengrens staarde. Ontspannender was het in de jaren tachtig, toen met Zilveren Beren bekroonde DDR-actrices uit West-Berlijn oostwaarts keerden. En begin 1990 lieten Hollywood-damessterren zich door DDR-grensbewakers op de net geopende Muur hijsen en in omarming vereeuwigen.

Berlijn was al die jaren ook een gewild filmdecor. Een typische West-Berlijnse productie uit 1977, de tijd van *Wohngemeinschaften*, emancipatie en een te positief beeld van het leven aan gene zijde van de Muur, is dit jaar terug te zien: 'Die allseitig reduzierte Persönlichkeit - Redupers' van de toen al zeer ervaren filmmaakster Helke Sander.

De titel moge afschrikken, de film is een herontdekking. Want de alleenstaande fotografe in de hoofdrol, gespeeld door Sander zelf, probeert met een vrouwencollectief de gedeelde stad zo betekenisvol mogelijk in beeld te brengen en daarmee een bestaan op te bouwen. Dat valt tussen tussen luiers en de lefgozers niet mee.

'Redupers' is vooral een indrukwekkend document met vele prachtig trage, tragische rijshots door West-Berlijn en langs de Muur, soms zelfs eroverheen. Je kunt niet ontkomen aan Sanders scherpe fotografische blik op de straten in haar westelijke stadshelft die, zonder glitterlicht en reclame, net zo goed in Oost-Berlijn hadden kunnen liggen.

Promotaal

'Redupers' wordt in het Forum-programma van het festival gepresenteerd, waar

de grootste verrassingen plaatsvinden. Dat geldt zeker voor het hedendaagse tegenstuk van Sanders film, 'Eine flexible Frau'. Het Berlijn van regisseur Tatjana Turanskyi (Hannover 1966) en haar vrouwenfilmcollectief *hangover* is genadeloos modern, zowel architectonisch als mentaal. Van een cliché-vrouwenfilm is ook 'Eine flexible Frau' mijlenver verwijderd. Een jonge architecte met ambitie en zonder werk staat centraal. Zij merkt dat ze, op zoek naar arbeid, steeds méér van de promotaal en het clichégedrag overneemt dat jobcentermanagers, callcenteruitzuigsters en arbeidstherapiemaniakken over haar uitstorten. Alleen drank verzacht de situatie.

Zelden werd het trendy leven in de Duitse hoofdstad van nu zo kil in beeld gebracht - en zo 'Duits' ook, met die pikordes van hulpeloze, tactloze functionarissen. Naast veel ijzingwekkend moois voor het oog valt er in 'Eine flexible Frau' ook veel te lachen. Regisseur Turanskyi, zelf geschoold in reclameteksten, maakt van de jonge architecte (een weergaloze Mira Partecke) een vrouw die toenemend dwars en vals reageert op alle onechtheid om haar heen.

'Berliner Straße'

Zestig jaar filmetalage van de vrije wereld en altijd met een blik oostwaarts: die identiteit schept voor de Berlinale van nu verplichtingen. De openingsgala van dit internationale A-festival gaat echter nog steeds in het Duits, met wat Engelse kreten ertussendoor. Ondanks de lange traditie zijn er tot nog toe maar weinig bijzondere films uit Oost-Europa te zien. Ook de eigen Duitse reflectie op dit breukvlak van Oost- en West is deze week minder sterk aanwezig dan voorgaande jaren.

Twee typisch Berlijnse speelfilms gingen deze week in wereldpremière in de restbak die Berlinale Special heet, en niet in de competitie. Een poging van de Münchense Doris Dörrie een Oost-Berlijnse kapster levensecht te portretteren, blijft steken in grappig bedoeld 'Ossi-kijken'.

En Matti Geschonnecks langverwachte 'Boxhagener Platz', bedoeld als 'Schaepmet-de-5-pooten'-achtig buurtverhaal voor de bioscoop, blijft van bordkarton. De echte Boxhagener Platz-buurt is inmiddels zo hip dat je daar onmogelijk het Oost-Berlijn van 1968 kunt terughalen, waar de film zich afspeelt. Nu zijn de acteurs grappig en soms flauw op de 'Berlijnse straat' in de Babelsbergse filmstudio's, die is blijven staan van de productie 'Sonnenallee'.

Misschien is dat wel het typerendst voor Berlijn als internationale filmstad: die bordkartonnen Berliner Straße in de legendarische filmstudio's van Babelsberg,

ten zuiden van de hoofdstad, is in permanent hergebruik als 'dé Europese straat'. Roman Polanski, die dit jaar met zijn spannende 'Ghostwriter' in de competitie present is, maar zelf in Zwitsers huisarrest zit, maakte er een Warschause straat van voor 'De Pianist'. En onlangs diende dezelfde straat als een stukje Parijs voor Tarantino's 'Inglourious Basterds'. In ruil heeft Babelsberg nu een Quentin-Tarantinostraat.

Annemieke Hendriks is journalist en publicist en woont in Berlijn.

Afbeelding 2: 'Reduper' (D 1977) (bron: Berlinale 2010)

Afbeelding 3: 'Boxhagener Platz' (D 2009) (bron: Berlinale 2010/CWP Film/Volker Roloff)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/428/etalage-van-de-vrije-wereld-zoekt-zelfbeeld>